

LA SOLEDAT COM A FENOMEN COMPLEX. CICLE VITAL, POBRESA, SUBJECTIVITAT I CULTURA

PALAU MACAYA, BARCELONA, DEL 26 D'ABRIL DE 2017 AL 8 DE MAIG DE 2018

 6' DE LECTURA

PROJECTE SELECCIONAT EN LA CONVOCATÒRIA DEL PALAU MACAYA, que té com a finalitat donar suport a iniciatives i projectes de reflexió, debat, intercanvi i difusió d'idees que ajudin a entendre millor els reptes que té plantejats la nostra societat i que permetin identificar noves tendències de progrés i transformació social.

El cicle La Soledat com a Fenomen Complex. Cicle Vital, Pobresa, Subjectivitat i Cultura ha pretès crear un espai interdisciplinari que permeti la reflexió, el diàleg i la generació de propostes al voltant de la soledat no desitjada, des d'una perspectiva multigeneracional. El cicle s'ha vertebrat en tres eixos, estructurats en tres conferències, i en tots els casos s'han fet tallers previs amb l'objectiu de transferir l'aportació de la societat civil. El primer eix ha estat compost pel taller La soledat no té edat. Explorant vivències

multigeneracionals i la conferència "Soledat al llarg de la vida, espai escollit o imposat?". El segon eix l'han conformat el taller Majors migrants. Veus de la soledat des de la multiculturalitat i la conferència "Soledat, vellesa i contextos culturals en transició". El tercer eix ha estat constituït pel seminari *Pobresa i soledat. Visions des del treball en xarxa* i la conferència *Combatre la soledat durant la vellesa. Visions des del treball en xarxa*.

Obra Social "la Caixa"

1 R E P T E :

Reflexionar sobre els factors que influeixen en l'aparició del sentiment de soledat no desitjada per generar solucions conjuntes entre el sector públic, el privat i les entitats socials.

2 O B J E C T I U S D E L C I C L E :

Comprendre el fenomen de la soledat no desitjada al llarg del cicle vital, en situacions de pobresa i en contextos culturals diferents. Indagar sobre les dificultats de la intervenció en el fenomen de la soledat i les potencialitats del treball en xarxa.

3 L E S I D E E S C L A U :

PRIMERA IDEA: LA SOLEDAT NO DESITJADA ÉS UN FENOMEN QUE POT APARÈIXER AL LLARG DEL CICLE VITAL

La soledat no desitjada no és un fenomen exclusiu de l'envelliment, és un fenomen transversal que pot acompanyar-nos en qualsevol etapa de la nostra vida. Des de la infantesa, passant per l'adolescència i l'edat adulta fins a arribar a la vellesa, qualsevol persona pot patir soledat no desitjada.

La soledat no desitjada, a diferència de la soledat desitjada —que pot tenir una funció per al desenvolupament psicològic i social—, pot generar insatisfacció i malestar. Les causes, els efectes i les estratègies presenten eixos comuns i diferencials en cadascuna de les diferents etapes de la vida.

SEGONA IDEA: LA SOLEDAT ÉS UN FENOMEN COMPLEX, DETERMINAT PER MÚLTIPLES FACTORS, CAUSES I CONSEQÜÈNCIES, I TÉ UN COMPONENT ALTAMENT SUBJECTIU

La soledat és multicausal i té conseqüències en múltiples àrees de la persona. Cada individu experimenta el fenomen de la soledat de diferent manera; com a sentiment té un component clarament subjectiu.

L'estudi de la soledat des d'un enfocament cognitiu presenta la soledat com la interacció de factors personals i esdeveniments externs (viduïtat, jubilació). Aquesta perspectiva explica per què un mateix fet és percebut i viscut de maneres diferents depenent de la persona. La soledat és el resultat d'una avaluació cognitiva de l'ajust entre les relacions existents i els estàndards personals.

TERCERA IDEA: L'ENTORN SOCIOCULTURAL TÉ UN FORT IMPACTE EN LA VISIÓ I LA VIVÈNCIA DE L'ENVELLIMENT. PER A LA GENT GRAN MIGRANT LA DOBLE DISCRIMINACIÓ POTENCIA SITUACIONS D'EXCLUSIÓ SOCIAL

L'entorn sociocultural és un dels factors que s'ha de tenir en compte a l'hora d'analitzar el fenomen de la soledat. La soledat i la visió i vivència de l'envelliment s'han d'entendre en un context determinat.

En el cas de les persones grans migrants, poden patir una doble discriminació: discriminació per raó d'edat i per raó de procedència, i poden provocar episodis d'exclusió i aïllament social. Aquesta doble discriminació pot ser la porta d'entrada a l'aparició del sentiment de soledat no desitjada.

QUARTA IDEA: EL TREBALL EN XARXA ESDEVÉ FONAMENTAL PER INTERVENIR EN EL FENOMEN DE LA SOLEDAT NO DESITJADA

Per tal d'abordar el fenomen de la soledat, calen intervencions des de les diferents disciplines i aliances entre el sector públic, el privat i les entitats socials per potenciar el treball en xarxa i generar solucions conjuntes.

Amb referència a l'aïllament social i la soledat s'han d'abordar polítiques en l'àmbit de l'envelliment que afavoreixin els vincles socials i que garanteixin l'autonomia personal.

La construcció d'eines d'avaluació, indicadors i models d'intervenció que tinguin en consideració la subjectivitat del fenomen esdevé clau per abordar la problemàtica des de diferents àmbits.

4 ACTIVITATS QUE COMPONEN EL CICLE:

TALLER: LA SOLEDAT NO TÉ EDAT. EXPLORANT VIVÈNCIES MULTIGENERACIONALS

26 d'abril i 2 de maig de 2017

El taller ha tingut com a objectiu reflexionar sobre el fenomen de la soledat al llarg de la vida, explorant les opinions i vivències sobre això en les diferents etapes del desenvolupament humà, des de l'adolescència fins a la vellesa. S'ha pretès construir una visió multigeneracional de la soledat i un diàleg entre generacions que ha permès, d'una banda, construir ponts des de l'empatia i l'aprenentatge mutu i, d'altra, enfortir la rellevància de l'envelliment actiu al llarg de la vida.

Amb la participació de: Àngel Tarrío, Soraya Ares i Carlota Garcia.

CONFERÈNCIA: "SOLEDAT AL LLARG DE LA VIDA, ESPAI ESCOLLIT O IMPOSAT?"

31 de maig de 2017

L'objectiu ha estat generar una reflexió inicial sobre la soledat com a fenomen transversal partint d'una perspectiva heterogènia i de cicle vital. En aquest sentit, s'ha abordat com es viu la soledat en les diferents etapes del desenvolupament humà, considerant que pot ser un fenomen triat i satisfactori o bé una imposició determinada per diferents factors que provoca angoixa, tristesa o altres conseqüències negatives sobre l'individu. Factors com el gènere tenen un gran pes en les condicions que poden generar soledat no desitjada.

Amb la participació de: Francesc Torralba, Sacramento Pinazo i Montserrat Celdrán.

TALLER: MAJORS MIGRANTS. VEUS DE LA SOLEDAT DES DE LA MULTICULTURALITAT

18 de juliol de 2017

El taller, dividit en dues sessions de treball, ha tingut com a objectiu esbrinar si les persones grans migrants residents a Barcelona pateixen o poden patir soledat i aïllament social. En aquest sentit, s'han analitzat els

processos migratoris de la gent gran, s'ha esbrinat com en són les estructures i les relacions familiars als seus països d'origen, el paper que tenen en la societat i quines són les seves necessitats socials. Finalment, s'han examinat les discriminacions per raó d'edat i de procedència que poden patir les persones grans migrants.

Amb la participació de: Regina Martínez, Soraya Ares i Carlota Garcia.

CONFERÈNCIA: “SOLEDAT, VELLESA I CONTEXTOS CULTURALS EN TRANSICIÓ”

27 de setembre de 2017

L'objectiu ha estat abordar l'envelliment i el cicle de vida en les diferents cultures, centrant-se en una perspectiva feminista i en les diferències de gènere. Des de l'Observatori de la Soledat es van presentar els resultats dels tallers previs, donant visibilitat als suggeriments i a les propostes sorgides de les entitats de persones grans i persones migrants.

Amb la participació de: Dolores Juliano, Soraya Ares i Carlota Garcia.

SEMINARI PROFESSIONAL: POBRESA I SOLEDAT. VISIONS DES DEL TREBALL EN XARXA

23 de gener de 2018

L'objectiu del seminari, dividit en dues sessions de treball, ha estat construir una visió interdisciplinària de la soledat no desitjada durant l'envelliment a partir del prisma aportat per diferents professionals que intervenen a la vida de la persona gran. D'altra banda, també s'ha pretès aprofundir en l'expressió de la soledat a partir de diferents àrees professionals, millorar la detecció de la soledat en diferents àmbits i generar propostes per a l'enfortiment del treball en xarxa.

Amb la participació de: Regina Martínez i Soraya Ares.

CONFERÈNCIA: “COMBATRE LA SOLEDAT DURANT L'ENVELLIMENT. VISIONS DES DEL TREBALL EN XARXA”

8 de maig de 2018

L'objectiu ha estat analitzar diferents aspectes relacionats amb les intervencions i els reptes de la lluita contra la soledat no desitjada durant l'envelliment guiats per diferents responsables de plans i programes referents, i relacionats amb l'acció social, centrant-nos en el cas de la Fundació Amics de la Gent Gran (Espanya), Les Petits Frères des Pauvres (França) i el projecte Monalisa (França).

Amb la participació de: Cristina Segura, Esther Quintana, Albert Quiles, Regina Martínez, Armelle de Guibert i Jean-François Serres.

5 CONCLUSIONS DEL CICLE :

El cicle La Soledat com a Fenomen Complex. Cicle Vital, Pobresa, Subjectivitat i Cultura ha creat un espai interdisciplinari que ha permès reflexionar i generar propostes al voltant de la soledat no desitjada, des d'una perspectiva multigeneracional.

A partir del diàleg entre la societat civil, el món acadèmic i les organitzacions s'ha facilitat la construcció de ponts des de l'aprenentatge mutu, fet que ha permès visibilitzar els punts en comú i les divergències envers la soledat en els diferents contextos i etapes del cicle vital.

En primer lloc, s'ha analitzat com la soledat té una funció per al **desenvolupament psicològic i social de l'individu** al llarg de la vida quan és escollida, i com pot generar insatisfacció i malestar quan no és desitjada. Les **causes i estratègies** presenten eixos comuns i diferencials en cada etapa. Mentre que per a tots els grups d'edat és clau tenir **suport social** de qualitat en moments vitals crítics, trobem que aquests esdeveniments potencialment generadors de soledat varien en funció del grup d'edat (la maternitat per als adults joves, la cura de persones en situació de dependència per als adults o la viduïtat per als adults grans). Amb referència a **les estratègies**, veiem, per exemple, que a mesura que augmenta l'edat els processos se centren més en el pensament, ja que s'elaboren mecanismes cognitius i referents a les actituds més complexos. D'altra banda, cal indicar que les estratègies que es desenvolupen en l'esfera social de tipus informal contra la soledat són les més aportades per tots els grups d'edat. En un altre sentit, veiem que la desestigmatització de la soledat apareix com una estratègia que pot ajudar a no viure la situació amb angoixa. Pel que fa a **la implementació de programes de prevenció** i de tipus **intergeneracional** per combatre la soledat, es considera clau disposar de l'anàlisi de la manifestació de la soledat en les diferents etapes vitals.

En segon lloc, pel que fa als serveis i les entitats socials que treballen amb gent gran o migrants, cal tenir en compte la **diversitat i la interseccionalitat** per combatre la soledat no desitjada que poden patir. S'ha d'indagar en els factors específics que poden precipitar que les persones grans migrants experimentin soledat. Alguns dels factors que cal tenir en compte són la situació administrativa irregular, la salut o problemes de mobilitat, la xarxa de suport existent o la discriminació per raó d'edat i procedència, entre d'altres. D'altra banda, i com a resultat de la recerca amb entitats i persones grans migrants de diferents procedències, veiem que **l'entorn sociocultural té un fort impacte** en la visió i la vivència de l'envelliment. L'aprenentatge de les representacions interculturals sobre la vellesa de societats més comunitàries pot contribuir a generar discursos contra l'*edatisme* al nostre context.

Per últim, quant a les **metodologies d'intervenció** envers la soledat dels diferents professionals que treballen al voltant de la persona gran, es conclou la necessitat de tenir eines conjuntes per a la detecció de la problemàtica. Amb referència als indicadors que utilitzen per reconèixer situacions de soledat, les **verbalitzacions indirectes** de la gent gran són un dels elements més utilitzats per la majoria dels professionals per tal d'esbrinar si la persona pateix soledat no desitjada, en tant que fenomen subjectiu. En moltes ocasions les verbalitzacions de la soledat no són directes ni explícites. Cal, doncs, aprofundir en **l'anàlisi del discurs i l'expressió** de la soledat.

6 PARTICIPANTS :

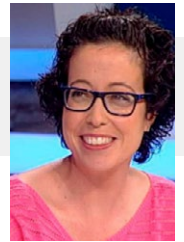
FRANCESC TORRALBA

Francesc Torralba és professor de la Universitat Ramon Llull de Barcelona. Va estudiar Filosofia a la Universitat de Barcelona i Teologia a la Facultat de Teologia de Catalunya. Ensenya Història de la Filosofia Contemporània i Antropologia Filosòfica i alterna la seva activitat docent amb l'ofici d'escriure. Imparteix conferències per tot el país i participa en congressos de caràcter nacional, europeu i internacional.

També imparteix cursos i seminaris en moltes altres universitats d'Espanya i de Sud-amèrica. Francesc Torralba és un autor prolífic, amb més de 1.500 articles i 100 llibres publicats.

MONTSERRAT CELDRÁN

La doctora Montserrat Celdrán es va especialitzar en el camp de la psicologia del desenvolupament i en concret en el període de la vellesa. És patrona de la Fundació Amics de la Gent Gran i forma part de l'Observatori de la Soledat. Va començar a la Universitat de Barcelona amb una beca FPI que va culminar amb la defensa de la tesi doctoral titulada *Percepció de la relació i vincles que estableixen nets o netes adolescents amb el seu avi o àvia quan aquest pateix una demència*. També ha treballat a la Universitat Rovira i Virgili.

SACRAMENTO PINAZO

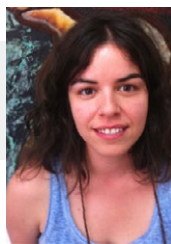
Doctora en Psicologia i llicenciada en Pedagogia. Presidenta de la Societat Valenciana de Geriatria i Gerontologia. Aquest nomenament posa en valor la llarga i reconeguda trajectòria en temes d'envelliment de la professora Pinazo. Ha impartit nombroses conferències i cursos de formació tant a Espanya com a l'estranger, amb nombroses investigacions i publicacions en gerontologia. El 2012 va ser designada pel Govern espanyol per representar Espanya en la Conferència Ministerial d'Envelliment celebrada a Viena, reunions per a la revisió del II Pla Internacional d'Envelliment.

MARÍA DOLORES JULIANO

Doctora en Antropologia Social. Va estudiar Pedagogia al seu país natal, on es va especialitzar en l'estudi de les minories ètniques i en qüestions de gènere com la marginació de la dona a la societat. Després del cop d'estat del 1976 que va desembocar en la dictadura militar de Jorge Videla, es va veure obligada a exiliar-se. Es va establir aleshores a Barcelona, on el 1977 va ser nomenada professora d'Antropologia a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, càrrec que va ocupar fins que es va jubilar el 2001. Ha publicat nombrosos estudis sobre l'antropologia de l'educació, els moviments migratoris, les minories ètniques, els estudis de gènere i l'exclusió social.

SORAYA ARES

Coordinadora de Programes i Projectes Socials a Amics de la Gent Gran. Llicenciada en Dret per la Universitat de Salamanca, en Antropologia Social i Cultural per la UNED i postgrau en Estudis Internacionals i Cooperació per la Universitat de Barcelona. Experta en el disseny, la implementació i avaluació de polítiques públiques i programes socials amb formació en tècniques quantitatives i qualitatives per a la recerca, l'avaluació d'impacte de programes socials i la transversalització de la perspectiva de gènere en programes socials.

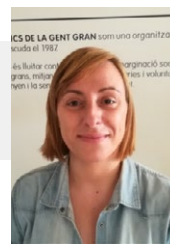
Ha estat coordinadora de captació de fons a l'ACNUR, tècnica d'educació per al desenvolupament i assessora legal de persones migrades. Ha col·laborat en diferents investigacions socials i dissenys de projectes.

ESTHER QUINTANA

Cap del Departament de Promoció de la Gent Gran de l'Ajuntament de Barcelona, que és el departament responsable de promoure l'envelliment actiu i el reconeixement de les persones grans de la ciutat i de tenir en compte en totes les seves actuacions la diversitat d'envelliments existent. Des de l'Ajuntament de Barcelona s'han impulsat diferents programes per combatre la soledat no desitjada de les persones grans. El projecte Radars promou una xarxa de prevenció i d'acció comunitària adreçada a detectar i prevenir situacions de risc la gent gran i a pal·liar els efectes negatius de la soledat no volguda. Vincles BCN és un projecte d'innovació social que vol reforçar les relacions socials de les persones grans que se senten soles i millorar el seu benestar a través de les noves tecnologies.

CARLOTA SANS

Responsable de projectes a Amics de la Gent Gran. Llicenciada en Sociologia (UB). Certificat d'Aptitud Pedagògica (CAP) a la UB, diplomatura de postgrau en Gènere i Igualtat i diplomatura de postgrau en Violències Masclistes. Ha treballat en diverses consultories de l'àmbit social i polític, prestant serveis a administracions públiques, partits polítics i entitats del tercer sector. Disposa d'experiència en el disseny de polítiques públiques, en polítiques d'igualtat de gènere i en l'àmbit de les violències masclistes i les vulneracions de drets fonamentals.

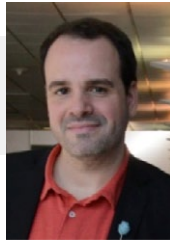
CRISTINA SEGURA

Directora del Departament de Persones Grans de la Fundació Bancària "la Caixa". Llicenciada en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Anteriorment, va treballar a l'Ajuntament de Sabadell, en què era la responsable de la secció de persones grans. Des de l'Obra Social "la Caixa" impulsa projectes i programes per combatre la soledat no desitjada de la gent gran.

El programa Sempre Acompanyats té com a objectiu detectar i evitar les situacions de soledat i l'aïllament de la gent gran, a causa de la mateixa persona, la xarxa social, l'entorn o la cultura. El projecte Vida en Companyia neix com a fruit del conveni entre Amics de la Gent Gran i l'Obra Social "la Caixa" amb l'objectiu de sumar esforços per donar una resposta conjunta a les situacions de vulnerabilitat de les persones grans.

ALBERT QUILES

Director gerent a Amics de la Gent Gran. Llicenciat en Psicologia i en Ciències del Treball per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), té 17 anys d'experiència en l'àmbit del voluntariat i els recursos humans. Ha fet els cursos de Direcció i Gestió d'ONG i Direcció de Recursos Humans i Lideratge i Innovació Social per ESADE, i té un màster en Gerontologia Social per la Universitat de Barcelona (UB). Incorporat a Amics de la Gent Gran l'agost del 2007 com a coordinador de Voluntariat i Recursos Humans, ha estat director del departament d'Acció Social des del desembre de 2012 fins al gener del 2015. Ha estat vocal d'Amics de la Gent Gran i vicepresident de la Federació Catalana de Voluntariat Social del 2010 al 2013.

REGINA MARTÍNEZ

Psicòloga gerontòloga, va formar part de l'equip de la Universitat a l'Abast de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) durant cinc anys, programa intergeneracional destinat a la promoció de l'envelliment actiu des de la formació al llarg de la vida. A la mateixa universitat va col·laborar i coordinar diferents projectes de recerca i intervenció psicosocial amb persones grans des de la perspectiva de la investigació participativa. Posteriorment, ha estat formadora en atenció a persones en situació de dependència per a professionals de l'àmbit residencial. Forma part d'Amics de la Gent Gran des del 2014. En l'actualitat, és coordinadora de l'Observatori de la Soledat i de l'àrea de Programes Intergeneracionals.

ARMELLE DE GUIBERT

Delegada general de Les Petits Frères des Pauvres. Llicenciada a l'Institut d'Estudis Polítics de Rennes, l'EHESP (Escola d'Estudis Avançats en Salut Pública de Rennes), disposa d'un doble DESS en Economia i Gestió de Serveis de Salut (Universitat Paris Dauphine) i Comunicació. Va iniciar la seva carrera professional en recursos humans abans d'ingressar al sector de l'exclusió l'any 2005, en què va ser sotsdirectora en un centre d'habitatge i reinserció social, i posteriorment directora en un centre d'allotjament juvenil. Des del 2006 és la delegada general de Les Petits Frères des Pauvres, en substitució de Jean-François Serres.

JEAN-FRANÇOIS SERRES

Jean-François Serres és principal referent del projecte Monalisa des del 2016, projecte que agrupa més de 300 organitzacions que lluiten contra l'aïllament social de la gent gran a França. Anteriorment, va ser el delegat general de Les Petits Frères des Pauvres. És vicepresident del Moviment Associatiu i representa el Sindicat Nacional Interfederal d'Obres i Organitzacions Privades de Salut i Serveis Socials (UNIOPSS). També és membre de la Secció d'Afers Socials i Salut i de la Delegació per a la Prospectiva i l'Avaluació de les Polítiques Públiques. És autor de diversos llibres, entre els quals es troba *Combattre l'isolement social pour plus de cohésion et de fraternité*.

[Amics de la Gent Gran](#) és una organització de voluntariat que treballa per millorar la qualitat de vida de la gent gran. La seva missió és lluitar contra la soledat i la marginació social de les persones grans mitjançant l'acció voluntària.

L'Observatori de la Soledat esdevé una plataforma d'anàlisi i un espai d'observació amb la finalitat de donar notorietat al fenomen de la soledat com a fenomen complex.

PalauMacaya

30 anys

Fundació Bancària "la Caixa"